

Column

Kabinet gooit stikstof- en natuurbeleid open

De stikstofbrieven van landbouwminister Wiersma geven nog geen oplossingen voor de stikstofcrisis en PAS-melders. Maar de houding van de nationale overheid is wel 180 graden gedraaid en dat biedt hoop op oplossingen.

De afgelopen jaren is er vanuit deskundigen, juristen en instanties van alles aangedragen om het stikstofprobleem op te lossen. Onder de kabinetten-Rutte is daar weinig mee gedaan. Het antwoord was meestal: ‘het mag niet van de rechter, het mag niet van Brussel, het mag niet van de landsadvocaat, het mag niet van Aerius enzovoorts.’ Daardoor manoeuvreerde de regering Nederland steeds verder vast. Uit de brieven van Wiersma blijkt dat al die adviezen nu toch niet voor niets zijn gemaakt en allemaal tegelijk ineens weer op tafel liggen. Dat is goed nieuws voor Nederland en de boeren.

In plaats van alleen naar de landbouw te kijken, of beter gezegd die af te breken als oplossingsrichting, kijkt de regering nu veel breder. De verkenning die de Ministeriële Commissie Economie & Natuurherstel (de commissie met minister-president Schoof) uitvoert, kent vier richtingen. Dat zijn: 1) Een juridische verkenning om vergunningverlening weer op gang te brengen. 2) Een programma met maatregelen voor een ge-

onder meer een ADC-toets. Met zo’n toets zijn er mogelijkheden om projecten door te kunnen laten gaan met een zwaarwegend belang voor de maatschappij ten koste van natuur. Pogingen van statenlid Adam Bakker in Overijssel om dat voor elkaar te krijgen, kunnen daar bij het college van Gedeputeerde Staten tot nu toe op weinig applaus rekenen. Nu het kabinet dit zelf ook gaat verkennen, wordt er in ieder geval serieus naar gekeken.

Het kabinet gaat ook de ‘grenzen van de bruikbaarheid van modeluitkomsten’ verkennen en komt met het voorstel om een rekenkundige ondergrens in Aerius te stoppen van 1 mol. In Aerius zit trouwens ook nog een extra veiligheidsmarge van 70 mol bij iedere berekening van depositie. Aerius verlaagt daarmee de KDW-grens, die ook al niet hard is, nog eens extra. Misschien kan het kabinet daar ook nog even naar kijken. Maar nog beter is het om Aerius voor vergunningverlening niet langer meer te gebruiken. Dat staat nog niet zo concreet in de brief, maar het is wel duidelijk dat de verkenning zich ook daar op richt.

Ook de basis, de natuur zelf, wordt onder de loop genomen en is niet langer een heilig huisje. Wiersma geeft aan dat er ‘realistisch wordt gekeken naar verbetering van de aanwijzing van soorten en habitats in Natura 2000-gebieden en hoe dit zich verhoudt tot de huidige staat van instandhouding van soorten en habitats’. Waar het noodzakelijk en mogelijk is, wil het kabinet aanwijzingsbesluiten en beheerplannen aanpassen. Dit is echt een 180-gradendraai van de overheid en totaal anders dan de ‘natuur-staat-op-omvallen-retoriek’ van de vorige minister en de natuurorganisaties.

De mensen die aan het huidige natuurbeleid hebben gebouwd en onder meer de landbouw graag gedecimeerd willen zien, zullen wel even moeten slikken. En we kunnen natuurlijk verwachten dat als die mensen betrokken zijn bij de verkenningen, ze weinig mogelijkheden zien. Ik hoop dan ook dat de Commissie-Schoof ambtenaren van andere ministeries inzet en andere deskundigheid aantrekt, zodat de ruimte die er wel ligt ook gezien wordt. Als dat gebeurt, komt er licht aan het eind van de stikstoftunnel.

Robert Ellenkamp, hoofdredacteur Agrio
Reageren via r.ellenkamp@agrio.nl

“

De natuur wordt onder loop genomen en is niet langer een heilig huisje

borgde daling van stikstofemissie en voor natuurherstel. 3) Oplossingen bedenken voor bedrijven die sinds 2020 vergunningen kregen op basis van intern salderen. 4) Ruimte zoeken in Brussel. De brief staat vol met eventuele mogelijkheden waar naar gekeken wordt. Wiersma schrijft daar nog bij dat de brief geen complete opsomming geeft. Wiersma wil er maar mee aangeven dat gewoon naar alles wordt gekeken. Ik haal er even een paar zaken uit ter illustratie. Wiersma wil graag het trappetje van Remkes weer terugbrengen in het beleid: innoveren, extensiveren, verplaatsen en stoppen. Dat trappetje zal vooral voor de landbouw gelden en klinkt heel anders dan het trappetje van oud-minister Van der Wal: stoppen, stoppen en stoppen. Voor kleine en tijdelijke deposities van stikstof (lees: PAS-melders en bouwprojecten) wil het kabinet maatregelen nemen via

Akkerbouwer sprak in bij Provinciale Staten

Zorgen over landschap zonder vee

Akkerbouwer Janine Keller-den Dunnen heeft grote zorgen over de plannen van provincie Noord-Brabant. Want hoe ziet een landschap eruit zonder vee en zonder hun mest? „Die mest hebben we nodig.”

In Lage Zwaluwe is het waterkoud, maar de eerste kieviten en vele kramsvogels worden al dagelijks gesignaleerd. Janine Keller-den Dunnen legt uit waarom ze haar zorgen wilde uiten op het provinciehuis op de dag over de Ontwikkelaanpak Stikstof (waaronder Stallenbesluit). Dat deed ze namens netwerk Goed Boeren. Op dit moment ervaart de boerin zelf, die samen met haar man Paul een biologisch akkerbouwbedrijf heeft, geen urgente problemen. Dat wil zeggen: ze is niet bang dat ze op korte termijn niet meer zouden kunnen boeren. Op zo’n 45 hectare teelt het echtpaar Keller-den Dunnen pompoenen, aardappelen, snijmaïs, grasklaver, knolselderij, erwten en sperziebonen. Ze vangen stiertjes op van melkvee-houders en houden ze aan tot ze zo’n twee jaar zijn. Het zijn met name Hereford-stieren, die ze voeren met onder meer voor consumenten ‘te kleine’

kooltjes van de biologische buurman. Daarnaast hebben ze zoogkoeien, die de stieren leren wat weidegang is. De stieren worden in het weideseizoen min of meer door de zoogkoeien meegenomen. Ook zorgen zij ervoor dat er nog geregeld wordt gekalfd, wat onder meer door de campinggasten wordt gewaardeerd.

Mest onontbeerlijk

De mest van de stieren noemt Keller-den Dunnen onontbeerlijk. „Duurzaamer kan het niet. Zo hebben we geen kunstmest nodig. En zonder mest, wat ons betreft dus alleen stro-stalmest, kunnen we geen gewassen telen. Als biologische boeren voeden we de bodem met vaste stalmest.” Behalve deze praktische kant van de zaak noemt Keller-den Dunnen veel andere voordelen van het hebben van vee in ons land. Bijvoorbeeld het organische-stofgehalte en de weerbaar-

Janine Keller-den Dunnen bij de opvang-stieren die mest leveren voor hun akkers.

Het familiebedrijf met zo kort mogelijke ketens bevindt zich in de polder, met onder meer een camping.

Hereford-stier krijgt kool te vreten. Alles staat zoveel mogelijk in het teken van kringloop.

heid van de bodem. Nog een belangrijk punt: „Hoe zou het landschap er uitzien zonder koeien?”

Anders beoordelen

In Den Bosch praatte ze na het inspreken nog even na, toen de eerste ambtenaren en enkele politieke partijen naar buiten kwamen om haar een hart onder de riem te steken. „Tja, ze waren het allemaal met me eens. En ze vonden het dapper dat ik nog steeds niet murw was gestreden. Maar ik sta voor mijn zaak. Wetend dat ik gelijk heb en meer dan wie ook betrokken ben bij onze eigen boerderij, zal ik dat niet opgeven. We hebben biologische koeien nodig, omdat er een tekort is aan biologische mest. Daarvoor pleit ik als biologisch akkerbouwer.” Keller-den Dunnen heeft nog meer te melden. „Eigenlijk nog meer dan dat, hoop ik zo van harte dat men uiteindelijk eens de koplopers gaat belonen. Kijk, de biologische boeren dragen niet bij aan het probleem, maar worden wel gestraft. Waarom? Biologische productie stoot minder stikstof uit per hectare en zorgt voor minder uitspoeling. Er wordt tenslotte minder mest gebruikt en geen chemische middelen.” Ze wil graag dat de boel wordt ‘losgegooid’: dat biologisch en gangbaar niet hetzelfde worden beoordeeld. „Maar dat bio en gangbaar gezien worden als twee verschillende manieren van agrarisch ondernemen.” Ze benadrukt dat het één niet slechter of beter is dan het ander, maar ‘gewoon anders’.

Mentaal sterk

Intussen is haar tekst goed ontvangen op het provinciehuis. Tegelijk aarzelt ze niet om er een ‘maar’ aan vast te

plakken. Want natuurlijk is niet alleen de politiek aan zet, denkt Keller-den Dunnen. „Ik heb weleens een klant op de camping of in de winkel die me van haver tot gort begrijpt, betrokken knikt, zelf biologisch zegt te kopen en meepraat, maar die ik een dag later een supermarkt uit zie komen met een kar vol kiloknallers.” Ofwel, de consument én de politiek zijn verantwoordelijk, volgens de boerin in het westen van Noord-Brabant. Keller-den Dunnen vat de reactie op het inspreken samen. „Ik kreeg allemaal complimenten van de politici. Ze zeiden me één voor één hoop te houden. Maar op mijn beurt vroeg ik me af wat ze nu precies voor ons gingen doen.” Ze verzoekt de politiek eigenlijk vooral ‘lef te hebben’. „Toon lef, steun koplopers.” Overigens denkt Keller-den Dunnen dat ze het als biologische akkerbouwers en veehouders best goed doen in mentaal opzicht. Dit omdat bioboeren het altijd al moeilijker hebben, dat wil zeggen in een lastigere (zelf gekozen) situatie zitten. „Maar ook en vooral dat we daarom als biologische boeren psychisch beter tegen een stootje kunnen. We zijn gewend aan het ‘maar gewoon uitproberen’ en er alleen voor staan. We steken denk ik anders in elkaar, zijn eigenwijzer en werken meer volgens ons eigen plan dan dat we ons laten leiden.” Ze denkt dat andere boeren meer en grotere beren op de weg zien.

Vastgelopen systeem

Dat Keller-den Dunnen zich nu geen zorgen maakt om hun eigen bedrijf, komt omdat ze niet op slot zitten. Nou ja, niet op slot? Ze kunnen ‘gewoon doorboeren’. Ze is weliswaar geen PAS-melder of piekbelaster en kan nu gewoon verder, maar ze hebben wel degelijk een bijzondere situatie

rondom stikstof en het verkrijgen van een vergunning. Het is een heel verhaal waarom Keller-den Dunnen de vergunning voor het opvangen van stiertjes niet in huis heeft. Om kort te gaan, hun bedrijf wordt gedoogd, omdat de gemeente ‘echt, echt geheel per ongeluk’ alle paperassen van de familie door de shredder had gehaald. Ze kon het niet geloven toen haar dat ter ore kwam. Onlangs stak ze er daarom weer 6.000 euro in om samen met een adviseur de hele boel opnieuw compleet te maken en andermaal, noodgedwongen, in te dienen.

Kom met een oplossing, hoe pijnlijk ook, en toon dan eens lef!

Echter, door het stikstofverhaal dat door de MOB aanhangig is gemaakt, is er weinig kans dat ze binnenkort alsnog een nieuwe vergunning krijgen. In die zin zit alles wel op slot. „Het systeem is vastgelopen, wat dat betreft zitten wij ook vast. Mijn pleidooi is daarom: kom met een oplossing. Hoe pijnlijk ook. Maar besluit iets. Ga aan de gang.” Ze is nog lang niet uitgesproken: „En laten we als boer intussen zelf ook iets doen in plaats van alleen maar af te wachten. We kunnen bijvoorbeeld verzekeraars aanspreken op de waarde van gezond leven.”

Levend landschap

Met haar pleidooi in de Staten om koplopers nu eindelijk eens perspectief te geven, besluit ze: „We worden vaak het voorbeeld genoemd. Maar

Agrarisch familiebedrijf

BIO in de Polder in Lage Zwaluwe (NB) is een biologisch familiebedrijf met akkerbouw, stieren, zoogkoeien, walnotenboomgaard (agroforestry) en een camping. Het biologische vlees wordt aan huis verkocht en aan restaurants. Per 1 januari 2018 zijn er stieren en zoogkoeien aan het bedrijf toegevoegd. Daarna begon de aanplant van diverse soorten walnotenbomen en zijn de daken van de bedrijfsgebouwen vol gelegd met zonnepanelen. Het is het ouderlijk bedrijf van Janine Keller-den Dunnen. Tijdens de bedrijfsovername besloten Paul en Janine het bestaande traditionele akkerbouwbedrijf (43 hectare) met camping om te schakelen naar een biologische bedrijfsvoering. Om zo een gezond en duurzaam bedrijf te creëren, zodat het agrarische familiebedrijf voor de volgende generatie levensvatbaar is. Doelstellingen zijn kringlopen zo ver mogelijk sluiten en korte ketens realiseren. Hun motto is ‘goede zorg voor bodem, dieren, leefomgeving en landschap’.

een beloning daarvoor zit er niet in. We willen toch familiebedrijven blijven houden? Toon nu eens dat lef. Iedereen geniet van dynamische, levende landschappen, van de bijen, de vlinders en de bloemen. Dat is algemeen bekend goed voor je gezondheid. Laat dat meewegen.”

Tekst en beeld: Ruth van Schriek

Wilt u reageren? redactie@agrio.nl of tel. 0314 - 62 64 38